

J. Th. Arnfred: Askov Højskole i mands minde. (Gyldendal, 1965). 246 s., 30 kr.

Askovs mangeårige forstander, *J. Th. Arnfred*, har i forordet til sin bog skrevet, at kun de første 50 års begivenheder på Askov er historie i sædvanlig forstand. Når skolens ledelse har bedt ham gøre rede for Askovs senere historie, har han begrænset opgaven til at fortælle hovedtræk om livet og arbejdet på skolen, suppleret af indhentede beretninger fra elever fra de forskellige årgange og samfundsgrupper.

Af disse levende og fængslende beretninger, der nu opbevares i skolens arkiv, er der givet uddrag, oftest uden navns nævnelser. Her har Arnfred løst redaktørens opgave. Men beretningerne har måttet indføres i en kronologisk ramme. Derved har Arnfred ikke kunnet slippe for at virke som *historiker*. Det har han forståeligt nok kviet sig ved. Som fremtrædende lærer ved skolen gennem de 50 år, bogen omfatter, og som forstander gennem halvdelen af perioden (1928–53), må Arnfred naturligvis være tilbageholdende i sin vurdering. Det er et spørgsmål, om det ikke ville have været bedre, om han slet og ret havde skrevet sine erindringer. Så kunne værket være blevet mere helstøbt og bedre have genspejlet sin forfatters sans for sammenhæng og syntese.

Men nu har Arnfred villet sætte Askov i centrum og derfor valgt den foreliggende form, og dens indhold vil utvivlsomt blive påskønnet af skolens gamle elever og venner. Når de ser Lunds og Arnfreds bøger ligge side om side på deres bord, vil de uvilkårligt gribe først efter Arnfreds. Også udenforstående vil ivrigt kaste sig over elevberetningerne og nyde Arnfreds knappe kommentarer og

korte karakteristikker. De skarpe disharmonier, der opstod på skolen i besættelsestiden, er der ikke lagt skjul på i elevberetningerne, og dermed kastes der indirekte det lys over forstanderen selv, som man ellers må savne. Han har i øvrigt gjort sit til, at Askov har fået en storhedstid også i sit andet halve århundrede. Men det får vi ikke at vide i denne bog. Det må vente, til en dristig historiker en dag vover at give sig i kast med den endnu uløste, men ikke uløselige opgave: at forvandle de sidste 50 år til – historie!

Roar Skovmand

Lorenz Rerup: A. D. Jørgensen (Gyldendals uglebøger, 1965). 138 s.

Inden for forrige århundredes fremragende historikergeneration indtager A. D. Jørgensen en særstilling, først og fremmest i kraft af sin rige og særprægede personlighed og på grund af sit omfattende og vidtspændende forfatterskab. De videnskabelige resultater, han nåede, er på mange områder blevet ændret gennem efterfølgende historikers efterprøvning og uddybning af emnerne, men alligevel læses de fleste af hans bøger stadig. Det er meget få af hans arbejder, som ikke mere tages frem. Forfatter-skabet lever dels på grund af emnernes centrale betydning, dels som følge af det stilistiske mesterskab, med hvilket emnerne lægges frem. Det er derfor ikke så mærkeligt, at adskillige forfattere – det være sig i eller uden for det lærde lav – har følt sig draget mod denne skikkelse og har forsøgt at tegne hans levnedsløb. Også på dette område adskiller A. D. Jørgensen sig fra sine samtlige fagfæller. Om ingen anden findes der en så stor og omfattende litteratur. Man kan undre sig over, at det er sådan, men et ganske

tilsvarende forhold gælder de store nationalliberale førere. Her er det D. G. Monrad, der atter og atter trækkes frem, medens andre centrale nationalliberale skikkelser stadig synes at skulle vente forgæves på at blive taget under behandling af den historiske forskning.

Den sidste i rækken af bøger om A. D. Jørgensen er bibliotekslektor Lorenz Rerups bog i Gyldendals Ugle-serie. Det er ikke noget omfattende værk, men det er en solid og vægtig bog. Forfatteren er sympatisk indstillet over for den person, der skildres, og da han selv er et barn af grænselandet og har sin daglige virksomhed her, er betingelserne til stede for at forstå og vurdere det milieu – både åndeligt og materielt – som A. D. Jørgensen udgik fra. Forfatteren har desuden gennem sin tidligere forskning et intimt kendskab til den tidsalder, hvori også A. D. Jørgensen virkede, og han har derfor formået at skabe en ramme, der passer til det billede, han har ønsket at give. At han har fordybet sig i A. D. Jørgensens forfatterskab og studeret den foreliggende litteratur, der behandler A. D. Jørgensens mangesidige virksomhed, skal blot noteres for fuldstændighedens skyld, ligesom han naturligvis også har gennearbejdet, hvad der foreligger trykt af erindringsblade, dagbogsnotitser og breve.

Bogen er klart disponeret. Efter en række kapitler, der skildrer barnheds- og ungdomsårene m. m. og afsluttes med et kapitel om 1864 og dets betydning for A. D. Jørgensen, gives en redegørelse for det historiske forfatterskab, virksomheden for sønderjyderne, forholdet til højskolen og arkivgerningen. Der sluttes af med en gennemgang af A. D. Jørgensens politiske synspunkter og historiesyn.

Til bogen hører endelig en litteraturvejledning og et personregister.

Anmelderen af denne bog ønsker af grunde, som ikke behøver nærmere uddybning, ikke at gå i gang med en detailkritik af Lorenz Rerups bog og heller ikke at tage stilling til de vurderinger af A. D. Jørgensens personlighed og livsgerning, som forfatteren har givet. Det må overlades andre. Det må imidlertid tillades mig at udtale en vis forundring over, at forfatteren anvender så megen plads på redegørelsen for alle de svingninger af følelsesmæssig karakter, som var karakteristisk for den unge A. D. Jørgensen, og anser det for nødvendigt at redegøre for de skiftende og ofte ganske modstridende synspunkter, som han forfægter i de unge år. Herom kan man læse udførligt og meget bedre i A. D. Jørgensens egen redegørelse, og det forekommer mig lidet rimeligt at belaste nutidens læsere med disse ofte ret umodne ungdomsbetragtninger. Det er min opfattelse, at den plads, der her kunne være sparet, kunne være anvendt langt bedre til en mere udførlig redegørelse for de forskellige sider af livsgerningen. Jeg har også vanskeligt ved at forstå, at man inden for den givne ramme finder det påkrævet at anvende hen ved 2 sider på en omtale af den beklagelige strid mellem A. D. Jørgensen og V. A. Secher. Enhver leder af en større institution er udsat for at komme i modsætningsforhold til en eller flere af sine medarbejdere, og det var altså også tilfældet med A. D. Jørgensen. Selv om det, man blev uenige om, havde stor betydning for de implicerede parter, medens striden stod på, er der ingen grund til at holde mindet herom i live.

Harald Jørgensen